

Moda

Naziak eta goi-mailako jostunak uste baino lagunago dira

John Galliano diseinatzaile britainiarrak istilua eragin du Parisen, alkohol gehiegi edan eta bikote baten kontrako irain antisemitak esan dituelako (“Judu aurpegi zikin horrekin, hilda egon beharko zenuke” oihukatu omen zuen, besteak beste); eskandalua medio, Dior etxeak kale gorrian utzi du martxoa hastearekin. Beranduegi: gertakaria probestuz, moda frantsesak nazismoarekin izan duen harremanari begiratu bat botatzeko tarte hartu baitugu.

GORKA BEREZIARTUA

“OKUPAZIO GARAIAN, naziak eta euren aliatu frantsesek Frantziako moda-industriaren indarra eta prestigio nazionala ikusi zituzten, eta erabilera bilatu zioten. (...) Naziak hain zeuden maiteminduta modak Frantziako kulturaren zeukan lekuarekin, gerra osteko Europarako zeuzkaten planetan erabaki zutela, beste industriak ez bezala, modaren sektoreak Frantziara jarraituko zuela”. Rhonda Garelick Nebraska-Lincoln unibertsitateko irakaslearen hitzak dira, martxoaren 7an *The New York Times* egunkarian publikatuak.

Garelickek *High fascism* (Goi mailako faxismoa) artikuluan dioenez, asko izan ziren nazien aldeko diseinatzaileak, eta ez da kasualitate hutsa, kontuan izanda paralelismo batzuk behintzat badaudela moda-industriaren eta faxismoaren “estetika antidemokratikoaren” artean: biak ala biak fidatzen dira esku bateko atzamarrekin zenbatu daitezkeen lider karismatikoekin; lider horiek dira gero masei euren proklamak zabaltzen dizkietenak; eta bai faxismoak, bai moda-industriak, Garelicken esanetan, identitate mitiko bat eskaintzen diete jarraitzaileei —arrazaz arioren aurrenekoak; betiko gaztetasun eta edertasuna bigarrenak—. “Eta modaren gaur

John Galliano diseinatzailea irain antisemita batzuen kariaz bota dute Dior etxetik. Baina, zein da moda marka horren sortzailearen eta nazien arteko harremana?

egungo estandarrek arraza-dibertsitatea azpimarratzen badute ere, faxisten gorputz-ideala mantendu da, baita zabaldu ere Europatik askoz harago. Estetika naziaren zigiluak —begi urdinak, ile horia, gaitasun atletikoa eta angelu zorrotzeko ezaugarriak— dira oraindik itxura erabat amerikar gisa definitzen dugunaren elementu nagusiak”.

Nazien emazteentzat jostun

Teorizazio hutsala, iritziko dio norbaitek, eta beharbada Garelicken interpretazioa funam-

bulismo hutsa irudituko zaio, soka meharre-
giaren gainean orekari eutsi nahian egindako
argudiatzea. “Nazi”, azken finean, hitz gogo-
rra da garai hauetan hola-hala esaten ibiltze-
ko. Eta gainera, Gallianori garesti atera zaio
gehiiegieria, lana galdu baitu.
Berez Dior etxearen izena salbatu-
ko luke kaleratze horrek, ez da
hala?

Goi-mailako modak nazismoa-
rekin harremana (izan) duela fro-
gatzeko sakonago eta atzerago
begiratu beharko da; eta horretarako, ariketa
mamitsua da Christian Dior zenaren historia
arakatzea. 1942an, 37 urterekin, Dior Lucien
Lelong-en jostundegian hasiko da lanean.
Vichyko gobernu kolaborazionistaren
garaia dira eta Lelong agintarien ator bera-
rekin bezti da. “Gure zeregina Frantziari
sosegu aurpegia ematea da. Zenbat eta doto-
reago izan emakume frantsesak, orduan eta
gehiago erakutsiko dio gure herrialdeak
munduari ez garela beldur”. Eta beldur barik
aritze horretan, ez Longi, ez bere taldeko
lankideei, ez zien eskuak dar-dar egin ofizial
nazien emazteentzat eta kolaborazionista
frantsesentzat soineko eta traje dotoreak jos-
ten hasterako orduan.

Sosegua, dotoretasuna, naziak altrastetu
direnean Lelongek problemarik gabe egingo
du aurrera negoziorekin, Greta Garbo, la
Rochefoucauld-eko dukesa, Rose Kennedy
jantziko ditu eta bihotzekoak jota hilko da
Angelun 1958an. Dior urtebete lehenago
joan zen sator artera, baina 46an martxan
jarri zuen markak gaur egun ere sona handia
du eta ez da komeni naziekin izandako lotu-
rak haizatzea. Horregatik izango da, Gallia-
no afera lehertu eta hainbat hedabidek Dio-
rren trapu zikinen artean svastikak azaldu
direnean, korrika abiatu dela enpresa osoa,
Sidney Toledano presidentea buru, argibi-
deak ematera. Christian Diorrentzat II.
Mundu Gerra oso garai traumatikoa izan

Vichyko gobernuaren garaian Christian Diorrek ofizial nazien emazteentzat egin zuen lan

zela azaldu dio *The New York Times*, arreba
kontzentrazio esparrura bidali ziotelako.
“Dior etxearen bihotza” esan du Toledanok
“ikusten ez bada ere taupaka ari dena, lan tal-
deek eta estudioek osatzen dute, jostunek eta
eskulangileek; eta horiek gogor lan
egiten dute egunero, ez dituzte
inoiz orduak zenbatzen”. “*Arbeit
macht frei*” hura akordura etorriko
zitzaion azken hori leituta, behar-
bada, buru gaiztoren bati.

Françoise Dior, nazi petoa

Edonola, irakurlearen esku dago Christian
Diorrek nazismoarekin izan zituen harrema-
nak zenbaterainokoak iruditzen zaizkion juja-
tzea. Zer edo zer izan zela azalartzea kome-
ni da ordea, hainbatetan berariaz ezkututzen
den datua baita: Frantseseko Wikipediak,
berbarako, bizpahiru lerrotan kontatzen ditu
1941etik 1945era bitarteko Diorren mundu-
ko ibilerak, norentzat josten aritu zen aipatu
gabe.

Askoz garbiago dago diseinatzailearen ilob-
bak, Françoise Diorrek, nazional sozialismo-
aren alde hartu zuen jarrera. 1960ko hamar-
kadako ultra-eskuinaren historiako kapitulu
ahaztua da, baina ez da zaila hari horri jarrai-
tzea Martin Walkerren *The national front* libu-
rura aurkituz gero. Begira nola kontatzen
duen Colin Jordan nazi britainiarrarekin
ezkondu zenekoa: “Okasiorako, diamanteak
txertatuta zeuzkan svastika formako lepokoa
jantzi zuen. Ezti-ura edan zuten, topa egin
zuten mugimendu nazi britainiarrarekin *Horst
Wessel Lied* doinuaz, eta svastika-trapuz
estaliriko mahai baten gainean, zin egin zuten
orbanik gabeko odol ariokoak zirela, atzama-
rrak ebaki zituzten eta beraien odola erortzen
utzi zuten Adolf Hitlerren *Mein Kampfen*
kopia birjin baten orrialde irekiaren gainera”.
Bai, egia, diseinatzaileak eta ilobak ez zuten
harreman handirik eduki. Baina esan: kasuali-
tate batzuk ez al dira kasualosogiak? ■

IBERNALO

landetxea - jatetxea

Gozatu naturaz: hipika, arrantza, golfa, eskalada, amildegia...

01110 Kanpezu (Araba) - ☎ 945 102 271 / 647 911 484 - www.ibernalorural.com